

„היא אמרה לי: איש לא יפריד בינינו“

מאת נזא' אחמוד אבו־דבאי

כך ישלח כל המכתבים. הוא לא רצה. אמר שקודם צריך לשלוח מכתבים.

לא היתה ברירה. חזרנו ונצרת והלכנו לקאדי: שיך טאהר טאברי. הוא אפילו לא רצה לשמוע. אמר שקודם רונט חלך למי של הצבאי ותחתום שהיא רוצה להחליף את הדת שלה, אחר־כך הוא ישלח מכתב — בדיוק כמו רב יהודי דברתי אתה הרבה זמן. אמרתי — מה איכפת לך? היא מאמינה — תעשה חתונה.

בסוף הוא הסכים. טוב, תבואו מחר בכור קר בשעה עשר. היינו עייפים ומבוטטים. לא ידענו שזה היה קונץ של הקאדי. מה הוא עשה? מתי שאנחנו עזבונו את משרדו, שלח והודיע להורים שלה, שלא יחפשו אר־תני יותר. אנחנו נהיה מחר בבוקר אצלו. למחרת בבוקר לקחנו טקסי ובשעה 10 בדיוק הגענו למשרדו של הקאדי. אבל עוד לפני שהגענו ראיתי שבחצר מחכים לנו המשפחה של רונט — כל הרוזים ובני־הדודים שלה. כשראיתי את זה, פתחתי את הדלתות. יצאנו החוצה, ורצנו למשטרה. תחנת־המשטרה נמצאת באותה החצר. גם במשטרה חיכו לנו. קצין עם פלפל אחד (אינני יודע את שמו) אמר לנו: „באתם?“ אמרתי: „כן, אנחנו באנו.“

על־יד הקצין עמד הכומר הקתולי באסיליוס, המוכתר המוסלמי מוסה חמד עוּדִי, ולח־כ של מפא"י, סייף אדין זועבי. הקצין ביקש שרונט יחד עם באסיליוס ואבא שלה, יכנסו למשרדו. גם אני רציתי להיכנס, אך לא נתנו לי. אמרו שאני אשי אר עם סייף אדין זועבי ומוסה חמד עוּדִי. רונט אמרה לי שלא אפחד ונכנסה עם הקצין ואבא למשרד. אני נשארת.

„אנחנו נהרוג אותך!“

מעבר לדלת שמעתי איך באסיליוס והאב משכנעים את רונט שתעזוב אותי, ושמעתי איך שהיא צעקה על הכומר ובכתה: „עזבו אותי — מה אתם רוצים ממני?“ אנחנו אוהבים אחד את השני ולא ניפרו. בשום אופן לא.“

ובאותו הזמן סייף אדין זועבי ומוסה חמד עוּדִי לחצו עלי. זועבי אמר: „שמע, עוזב אותה. אם לא תעזוב אותה, אנחנו נהרוג אותך ונורוק אותך כמו כלב לבוּ, כאילו שאתה לא מוסלמי.“

ראיתי חושך. היה לי רע מאד. הם דיברו וצעקו, ואני ידעתי שלא אצא משם. אני זוכר רק שכל הזמן חורתי ואמרתי: „עזבו בו אותנו, מה אתם רוצים מאיתנו? אני אוהב אותה ואני צריך אותה. אני לא רוצה לעזוב אותה בכלל. ומה איכפת לכם?“ אני לא זוכר כמה זמן זה נמשך. פתאום

תמיד בלבתי לו את הראש עם הצרות שלי, והוא תמיד עזר לי. גם עכשו באתי למנהל וביקשתי שיחפש לי מקום לגור אצל יהודים בעפולה: יש לו שם הרבה חברים. הוא אמר „טוב“. אבל אמר שאלך לסדר רשיון אצל המושל הצבאי בנצרת.

לא ידעתי שהיא תמות

רונט ואני הלכנו למושל הצבאי בנצרת וסידרנו רשיון. היינו מבוטטים חלס. חשבתי

הרקע הוא נצרת, עיר בשורת־השלום. מלפנים בתמונה שני בתים. מימין, שקוע בית משפחת ראשיד הנוצרית. משמאל, ערוב מאד, אך מעטטר סמל הסהרון המוסלמי, בית משפחת אבו־דבאי. כאן, גולה רונט ונזמי משחר־ילדותם, כאן צמחה גם אהבתם של השניים זה לזה. הבית מימין הוא מקום העלייה הטראגית; בה נמצאה גופתה של רונט תלויה על חבל.

נו שהכל יהיה בסדר ועכשו נהיה אנשים חפשיים. או לא ידעתי שבכבוד עשרה ימים רונט תמות, ואני אף פעם לא אראה אותה יותר.

היו כמה פעמים — דוקא מתי שהיה לנו טוב — שכאילו ומישהו היה לוקח את לבי באגרוף ולוחש לי באוזן שהכל יגמר עוד מעט, ויגמר רע מאד. אז הייתי מחבק את רונט חוק־חוק, וביקשתי שאף פעם לא תעזוב אותי. והיא אמרה לי שלא תעזוב אותי אף פעם.

דבר אחד היה קשה: איך להתחתן? קאדי לא יעשה חתונה. וגם כומר נוצרי לא יעשה חתונה. החלטנו ללכת לרב יהודי בעפולה. הלכנו. היא ואני יחד. לא היה איכ־פת לנו איוו דת לקבל. העיקר רציתי הכל יסתדר ונהיה יחד. רונט היתה כל־כך עצבנית. היא תמיד היתה רזה. עכשו עוד יותר.

אמרתי לרב שאנחנו רוצים להיות יהודים. הוא ענה שזה בסדר, ושהוא ישלח מכתב למשרד בירושלים. אחר־כך יקבל תשובה וישלח את תעודות־ההוזה שלנו. שם יכתבו שאנחנו יהודים וישלחו אותן חזרה אליו. זה לא יקח הרבה זמן — חודשיים.

הקאדי לא רצה לשמוע

חודשיים! לא יכולנו לחכות כל־כך הרבה זמן. לפני שנסענו לעפולה נכנסנו ל־משטרה ואמרנו לקצין שאנחנו נוסעים לעפולה. רונט חתמה על הנייר שהיא נוסעת אתי מרצונה הטוב, ושההורים לא יחפשו אותה.

אחרי יומיים באו לעפולה אבא ואמא של רונט ורצו לקחת אותה חזרה. אך היא אמרה שהיא לא תחזור ולא תעזוב אותי — אף פעם. אבא שלה היה מאד מרוגז. אתי הוא בכלל לא רצה לדבר. אחר־כך הם נסעו ואבא שלה אמר שרם יחזור עוד ועוד, ושיותר טוב אם היא תעזוב אותי. והרב אמר — חודשיים. אמרתי לו מה המצב, ושקודם יתן לנו אישור זמני ואחר־

יש לו כסף. אני כעסתי אבל רונט צחקה ואמרה שהיא לא תעזוב אותי ושהיא לא תחתן עם אף אחד — רק אתי.

לגמור עם החיים האלה

היה טוב לנו רק כשהיינו לבד. והכי טוב היה כשהיינו לא בנצרת. במקומות איהפ שאף־אחד לא הכיר אותנו. פעם לקתי תי אותה לטבריה לכמה ימים. שם היה טוב. טיילנו, קנינו דברים, אכלנו יחד. היינו כמו בעל ואשה. ואף אחד לא הסתכל עלינו.

זה התחיל הכל מזמן מזמן. אני זוכר איך שלפני כשתים־עשרה שנים באו שכנים חדשים לגור באותו הרחוב בנצרת מול ביתנו. הם באו מחיפה. אני הייתי ילד בן שמונה אז. המשפחה של השכנים היתה גדולה ועשירה. אמרו לי שהם היו נוצרים. אני ידעתי שיש הרבה נוצרים בנצרת. אני לא ידעתי מה זה נוצרים, אך ראיתי שיש להם כנסיות גדולות, שבמקום מואזין, הם מצלצלים בפעמונים. זה היה יפה. אני אהבתי מאד את הפעמונים.

משפחה שלי ומשפחת ראשד (זה השכני נים החדשים) היו בידודות. ביחוד אמי ואימה של רונט. הן היו תמיד מדברות מעבר

המקום

לרחוב. אחותי תמיד לקחה מים מבאר של ראשד. לנו אין מים בבית.

בזמן ההוא אני לא דברתי עם רונט. התביישתי. זה לא יפה. אם ילד משחק עם ילדה. אחרת היו כל החברים צוחקים ממני. אז אהבתי לזרוק אבנים, לרוץ עם גלגל. אבל אני שמתי לב אליה — היא היתה יפה מאד. וכשהיא היתה מסתכלת, אני תמיד השתדלתי להיות הכי גיבור בין הילדים. אחר־כך גם היא אמרה לי שהיא הסתכלה עלי.

כולם בני אדם

אמא שלי ואמא של רונט היו יושבות בגן כל ערב. גם אני הייתי בא אחר־כך. רונט ואני התחלנו לצאת. היו לנו חברה — בניים ובנות. היו לנו גם אנשים שאמרו שי אין הבדל בין נוצרים ומוסלמים ויהודים — כולם בני־אדם. וזה נכון. גם אני חושב ככה. אז אני לא הבנתי את זה, אבל זה מצא חן בעיני. כולם בני־אדם. ואחר־כך הבנתי. רונט היתה נוצריה אורתודוקסית ואני מוסלמי. אבל אנחנו היינו חברים טובים ואהבנו אחד את השני, ואף פעם לא חשבנו על דת. מה זה איכפת.

היו חברים שאמרו לי: מודע אתה הולך עם בחורה נוצריה? אמרתי להם: מה איכפת לכם? ואהבתי אותה עוד יותר. אבל היינו מאושרים רק כשהיינו לבד. בלי אנשים. אבל זה היה כבר אחר־כך כ־שהייתי גדול — בן 17. אבא של רונט, איברהים ראשד, הוא בן־אדם לא רע. אבל הוא מאמין, שאם אני לא נוצרי, אסור שי בחו תאהוב אותי. הוא אסר עליה לדבר אתי, אבל אנחנו דיברנו, בכל־זאת. כל בוקר כשקמנו, היא היתה יוצאת וגם אני יצאתי, ואמרנו „בוקר־טוב“. בערב היה לנו מקום אחד איהפ שהיינו נפגשים.

היא תמיד היתה מספרת לי איך בבית היא מקבלת מכות בגלל זה שהיא הולכת אתי, ושאבא רוצה שהיא תחתן עם ערבי נוצרי אגוד. אני מכיר אותה. הוא זקן, אבל

הצהרת הבישוף

הצהרה זו של הבישוף באסיליוס על פרשת־רונט ראשד נמסרה לחוגי יו"ת העולם הזה שחקרה אותו ותורי גמה ממקורה הצרפתי:

רונט ראשד:

(א) היתה בתחנת־המשטרה רה כיום א.

(ב) באה אלי בו כיום מ־רצונה הטובה.

(ג) עזבה את ביתי כעבור 24 שעות בדרבה לבית־הוריה, מרצונה הטובה, בלויות כמרים יהודים־אורתודוקסיים. זה אירע כיום ג.

הזמן לפחד? החלטנו שנתחתן ונעזוב את נצרת.

אני אוהב את נצרת. נולדתי שם, ומכיר כל אבן וכל סימטה. ויש לי שם הרבה חברה. חבל היה לי לעזוב את נצרת: זה המקום הכי טוב בארץ ואויר הכי טוב. אבל מה לעשות, לחיות שם לא יכולנו. ועם רונט הייתי הולך לסוף־העולם. לא איכפת. אני עובד במפעל יהודי בסביבה. המנהל הוא איש טוב. הנה בבקשה: הוא יהודי ואני מוסלמי והוא חבר טוב שלי. אני

הכישוף

מונטיניור באסיליוס, ה"כישוף" הקאתולי ממוצא צרפתי, המכחיש כי רובצת עליו אחריות כלשהי בקשר לפרשה הטראגית חזאת.